

CZŁOWIEK-RODZINA-PRAWO

W tym numerze:

<i>Zdzisław Jancewicz</i> Kontrowersje w rozumieniu pojęcia separacji?	2	<i>Zdzisław Jancewicz</i> Controversy around the institution of separation	3
<i>Agnieszka Ogrodnik - Kalita</i> Małoletniość rodziców a jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia się dziecka	4	<i>Agnieszka Ogrodnik - Kalita</i> Minority of parents and the single allowance due to the birth of a live child	5
<i>Piotr Telusiewicz</i> Osoby należące do rodziny wspierającej	6	<i>Piotr Telusiewicz</i> Persons belonging to the supporting family	7
<i>Patrycja Glazer</i> Poselski projekt o świadomym rodzicielstwie	8	<i>Patrycja Glazer</i> Parliamentary draft of Planned Parenthood	9
<i>Monika Krzywkowska</i> Zagrożenia wobec rodziny	10	<i>Monika Krzywkowska</i> Threats towards family	11
<i>Marta Greszata– Telusiewicz</i> Przedmiot sporu jako element strukturalny kanonicznego procesu spornego	12	<i>Marta Greszata– Telusiewicz</i> L'oggetto del vertenza come elemento strutturale del processo contenzioso canonico	13
<i>Justyna Krzywkowska</i> Skarga powodowa warunkiem formalnym rozpoczęcia procesu o stwierdzenie nieważności małżeństwa	14	<i>Justyna Krzywkowska</i> Il libello come la condizione formale per iniziare il processo della dichiarazione di nullità del matrimonio	15
<i>Wojciech Witkowski</i> Z badań nad dokumentem. Organizacja i działalność kancelarii parafialnej	16	<i>Wojciech Witkowski</i> Dalle ricerche sul documento: L'organizzazione e le attività dell'ufficio parrocchiale	17
<i>Magdalena Kołbuc</i> Orzeczenie nieważności małżeństwa z tytułu symulacji częściowej – wykluczenia potomstwa 1101 § 2 KPK 1983	18	<i>Magdalena Kołbuc</i> Dichiarazione di nullità matrimoniale per simulazione parziale - esclusione della prole 1101 § 2 CDC 1983	19
<i>Marcin Królik</i> Z orzecznictwa sądów kościelnych - niezdolność do podjęcia istotnych obowiązków małżeńskich z przyczyn natury psychicznej	20	<i>Marcin Królik</i> Dalla giurisprudenza dei tribunali ecclesiastici - l'incapacità di assumere gli essenziali obblighi matrimoniali per motivi psicologici	21

Polskie prawo rodzinne — aktualności

Kontrowersje w rozumieniu pojęcia separacji?

W pierwszych dniach listopada 2012 r. została podpisana przez Prezydenta RP ustawa z dnia 24 października 2012 r. o zmianie ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych. Art. 1 tejże ustawy wprowadził zmiany w ustawie z dnia 26 lipca 1996 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych – dalej jako upd (Dz. U. z 2012 r. poz. 361 z późn. zm.)

Jedną z nich jest zmiana zawarta w art. 1 pkt 4, który wprowadził zmiany w art. 27f ust. 2 upd przez dodanie do przedmiotowego artykułu ust. 2a-2d.

Zgodnie z ustępem 2d za podatnika pozostającego w związku małżeńskim, o którym mowa w ust. 2 pkt 1 lit. a, nie uważa się:

- 1) osoby, w stosunku do której orzeczono separację w rozumieniu odrębnych przepisów;
- 2) osoby pozostającej w związku małżeńskim, jeżeli jej małżonek został pozbawiony praw rodzicielskich lub odbywa karę pozbawienia wolności

Ustawodawca posłużył się w punkcie 1 ust. 2d art. 27f pojęciem separacji, która stanowi instytucję prawa rodzinnego i jest regulowana w kodeksie rodzinnym i opiekuńczym – dalej jako kro – w art. 61¹ – 61⁶. Zgodnie z przepisami kro, jeżeli między małżonkami nastąpił zupełny rozkład pożycia, każdy z nich może żądać separacji. Sąd jednak nie orzeknie separacji, jeżeli wskutek tego miałyby ucierpieć dobro wspólnych małoletnich dzieci małżonków albo z innych względów orzeczenie separacji byłoby sprzeczne z zasadami współżycia społecznego.

Regulacja dotycząca skutków separacji została zawarta art. 61⁴ kro. Jednym z nich jest niemożność zawarcia małżeństwa przez małżonka pozostającego w separacji. Innymi słowy oznacza to, iż małżeństwo wcześniej zawarte istnieje i trwa nadal, pomimo tego, że małżonkowie nie utrzymują ze sobą więzi fizycznej, duchowej i gospodarczej. Przepisy prawne regulujące separację mają na celu ochronę instytucji małżeństwa, które znalazło się w trudnej, kryzysowej sytuacji. Podjęcie decyzji o separacji prawnej małżonkowie dają sobie czas na zastanowienie się oraz podejmują próbę ratowania małżeństwa, które znajduje się w sytuacji kryzysu. W przewyciężeniu zaistniałych różnorodnych problemów małżonkowie mogą się także zwrócić do różnych instytucji takich jak chociażby poradnie rodzinne czy skorzystać z mediacji. Separacja jest szansą, którą sobie samym dają małżonkowie, aby przewyciężyć kryzys i mieć nadzieję na odbudowę ich wspólnoty małżeńskiej, która dzięki ich wysiłkom może zacząć funkcjonować prawidłowo i może doprowadzić do ponownego zjednoczenia małżonków. Jest to niewątpliwie korzystne rozwiązanie dla samych małżonków oraz dla ich wspólnych dzieci.

Przepis prawny zawarty w upd art. 27f ust. 2d pkt 1 stanowi wprost, że małżonkowie, co do których orzeczono separację, nie są w świetle tego przepisu uważani za pozostających w związku małżeńskim. Być może takie działanie ustawodawcy ma prowadzić do zamierzonego celu, który jest związany z ochroną osoby, która żyjąc w separacji zajmuje się wychowaniem dziecka, i w związku z tym będzie mogła dokonać sobie określonego sposobu rozliczenia podatku i osiągnięcie odpowiedniej granicy dochodu.

Nie mniej jednak precyzyjne znaczenie nadane terminowi separacja na gruncie kro nie powinno prowadzić do możliwości zmiany rozumienia tego terminu, któremu została nadana określona treść. Takie bowiem podejście może prowadzić do deprecjonowania waloru instytucji separacji. Z jednej strony może budzić skojarzenia, iż separacja jest „takim gorszym rozwodem”, a z drugiej strony może to prowadzić do pomniejszenia rangi wartości samej separacji. Instytucja separacji powinna prowadzić do ratowania instytucji małżeństwa, a przede wszystkim rodziny, dlatego nie pożądanym jest twierdzenie, czy uznawanie małżonków za będących w separacji za małżonków nie pozostających w związku małżeńskim. Wydaje się, że ustawodawca powinien mieć na względzie bardziej precyzyjne i adekwatne do treści korzystanie z określonych instytucji, istniejących na gruncie innych ustaw po to, aby nie powodować konfuzji.

Polish Family Law - Recent Developments

Controversy around the institution of separation

At the beginning of November 2012 the President of the Republic of Poland signed the Act of 24 October 2012 on the changes to the Act of 26 July 1991 on Personal Income Tax, Article 1 of the said Act amended as the Act of 26 July 1996 on Personal Income Tax, hereinafter referred to as UPD (Journal of Laws of 2012, item 361, as amended).

One of the changes refers to Article 1 item 4 which amended Article 27f) paragraph 2 of the UPD by adding paragraph 2a) through 2d) thereto.

Pursuant to paragraph 2d) of the aforementioned Act, the following persons are not deemed married taxpayers referred to in paragraph 2 item 1 letter a) thereof:

- 1) a person in respect of whom a decree of legal separation has been issued within the meaning of separate provisions of law;
- 2) a married person whose spouse has been deprived of parental rights or is serving a sentence of imprisonment.

In Article 27f) paragraph 2d) item 1 the Polish legislator uses the notion of separation, which is one of the institutions of family law regulated in Article 61¹ through 61⁶ of the Polish Family and Guardianship Code - hereinafter referred to as the KRO. Pursuant to the provisions of this Code, if there has been an irretrievable breakdown in the marriage, either spouse may request the court to issue a decree of legal separation. Nevertheless, the court will not enter such a decree if it is detrimental to the welfare of the minor children of both spouses or otherwise contrary to the principles of community life.

The effects of legal separation are provided for in Article 61⁴ of the KRO. One of these is the lack of the capacity to remarry by a separated spouse which means that the marriage previously concluded does exist and continues, though the spouses do not maintain physical, spiritual or economic bonds. The objective of the provisions of law regulating separation is to protect spouses who are in a difficult situation. By taking the decision on legal separation, spouses give each other some time to consider the situation and efforts to save their marriage. In order to seek help in solving their problems, spouses may turn to different institutions such as family counselling or mediation centres. Separation is a chance for spouses to overcome the crisis and rebuild their matrimonial life, which, thanks to their efforts, may start to work properly and lead to the reunification of the spouses. Such a solution is undoubtedly favourable to the spouses themselves and their children.

The provision contained in Article 27f) paragraph 2d) item 1 of the UPD expressly provides that spouses in respect of whom a decree of legal separation has been issued are not deemed to be married. By providing such a regulation, the legislator may have intended to achieve the purpose connected with the protection of a person who lives in separation and raises a child and, consequently, may thus choose the manner of settling tax and achieve the appropriate income limit.

Nonetheless, the precise meaning assigned to the term separation in the KRO should not lead to any change in understanding the term to which a specified meaning has been assigned as this approach could lead to the depreciation of the value of separation. On one hand it may seem that separation is a worse divorce, whilst on the other hand it may reduce the value of separation itself. The institution of separation should be a tool for saving the institution of marriage and the family in particular. In view of the foregoing, it is not reasonable to consider separated spouses to be unmarried persons. It seems that the Polish legislator should take into account a more precise and appropriate to its purpose use of specific institutions existing under any other Acts in order to avoid confusion.

Polskie prawo rodzinne — aktualności

Małoletniość rodziców a jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia się dziecka

Urodzenie dziecka przez osobę poniżej 18. roku życia, będące w świetle prawa właściwie urodzeniem dziecka przez dziecko (osoba poniżej 18. roku życia jest nazywana dzieckiem choćby w art. 1 Konwencji o Prawach Dziecka z 20 listopada 1989 r., Dz. U. nr 120, poz. 526 czy w art. 2 ust. 2 ustawy z 6 stycznia 2000 r. o Rzeczniku Praw Dziecka, Dz. U. nr 6, poz. 69 ze zm.) jest związane z szeregiem problemów różnej natury. Należą do nich bez wątpienia komplikacje związane z sytuacją prawną narodzonego dziecka i jego rodziców.

Sytuacja jest szczególnie trudna, gdy oboje rodzice dziecka są osobami nie posiadającymi pełnej zdolności do czynności prawnych i tym samym nie przysługuje im władza rodzicielska. W takich okolicznościach, ze względu na brak władzy rodzicielskiej u obojga rodziców, konieczne będzie ustanowienie dla dziecka opieki.

Sytuacja prawna takich rodziców w pewnej mierze uległa krystalizacji wraz z wprowadzeniem do Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego ustawą nowelizującą z 6 listopada 2008 r. (Dz. U. nr 220, poz. 1431) art. 96 § 2, który uprawnia takich małoletnich rodziców do uczestniczenia w sprawowaniu bieżącej pieczy nad osobą dziecka i w jego wychowaniu.

Z małoletniością rodziców związana jest – obok szeregu innych – także kwestia uprawnienia do jednorazowej zapomogi z tytułu urodzenia się dziecka, czyli tzw. becikowego.

Małoletnim rodzicom – zgodnie z art. 15 b ust. 2 ustawy o świadczeniach rodzinnych (Ustawa z 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych, Dz. U. nr 228, poz. 2255 ze zm.) – nie przysługuje jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia się dziecka. W takim wypadku osobą uprawnioną do becikowego będzie opiekun prawny lub faktyczny dziecka, który może złożyć wniosek o wypłatę „becikowego” w terminie 12 miesięcy od dnia objęcia dziecka opieką (art. 15 b ust. 3 ustawy o świadczeniach rodzinnych).

Takim opiekunem będą najczęściej rodzice lub rodzic jednego z małoletnich rodziców. W takim wypadku to właśnie dziadkowie dziecka będą osobami, którym przysługuje jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia się dziecka.

Co jest oczywiste, w stosunku do osób, będących opiekunami prawnymi dziecka nie stosuje się wymogu pozostawania pod opieką medyczną nie później niż od 10 tygodnia ciąży do porodu, jako przesłanki, od której zależy przysługiwanie zapomogi. Tym samym, jak się wydaje, pozostawanie pod opieką medyczną w ciąży przez małoletnią matkę nie jest w żaden sposób w kontekście becikowego weryfikowane.

Na końcu warto zwrócić uwagę na jeszcze jedną, istotną kwestię. Jak już wskazywano, sytuacja, w której znajdują się osoby które zbyt wcześnie zostały rodzicami nie należy do łatwych. Tym bardziej niepokoi i dziwi fakt, iż w wielu przypadkach pracownicy instytucji z założenia mających służyć pomocą sprawiają, że staje się ona jeszcze trudniejszą. Z badań A. Skowrońskiej – Zbierchowskiej wynika, iż tacy młodzi rodzice doświadczają „jedynie negatywnych zachowań pracowników wspomnianych instytucji, w tym lekceważenia i napiętnowania. Dziewczęta były traktowane nieżyczliwie, niedbale, w sposób urzędowy. Spotykały się też z ignorowaniem, nieliczeniem się z ich zdaniem i okazywaniem im przez pracowników socjalnych swojej wyższości” (A. Skowrońska – Zbierchowska, Doświadczenia małoletnich rodziców. Aspekty socjopedagogiczne, Gdańsk 2010, s. 210).

Polish Family Law - Recent Developments

Minority of parents and the single allowance due to the birth of a live child

Giving birth to a baby by a person who is still under age, so not yet eighteen years old (according to art. 1 Convention on the Rights of the Child of 20 November 1989, Dz. U. 120, 526 or art. 2 of the Act of Obundsman for Children of 6 January 2000, Dz. U. 6, 69 with amendments), and treated as a minor herself, remains a reason for different problems, including complications concerning the newborn child's and his parents' legal status.

When both parents happen to be under age and lack the capacity to act in law and perform the legal obligations and parental authority the situation becomes even more complicated. Such cases involve the necessity of appointing legal guardian for the child.

Legal situation of such parents has become clearer upon the introduction of Article 96 § 2 under the amendment of 6 November 2008 (Dz. U. nr 220, poz. 1431) into the Family and Guardianship Code. According to that article, parents, who don't have capacity to act in law, have the right to take part in take care and bring up their child.

Minority of parents also involves, among others, the question of the single allowance due to a birth of a live child.

According to the Article 15 b paragraph 2 of the Act of Family Benefits the juvenile parents are not to be vested with the aforesaid allowance. In such case the person authorized to receive the grant would be the legal guardian of the child, who can apply for the allowance within twelve months since the child was put in his/her custody (Article 15 paragraph 3 of the Act of Family Benefits, Dz. U. 228, 2255 with amendments).

Usually the guardian is a parent or parents of one of the minor parents. In such case the grandparents are the ones to be vested with the allowance. Naturally, to receive the grant, the guardians do not need to introduce the evidence of staying under medical care not later than from the tenth week of pregnancy till childbirth. *Ipsa facto*, in the context of the Newborn Allowance, the medical care of a minor mother in the course of her pregnancy is by no means verified.

Lastly one more crucial issue needs to be highlighted. As it has already been pointed out the situation of juvenile parents is not easy. Unfortunately workers of the social institutions whose chief duty is to provide help, make the situation even more difficult. According to the surveys conducted by A. Skowrońska-Zbierzchowska the juvenile parents become the victims of "negative behaviours of the aforesaid institutions, disregard and stigmatizing included. The girls were neglected, treated unkindly and business-like, no human feelings involved. They were ignored and looked down on by the social workers" (A. Skowrońska – Zbierzchowska, *Doświadczenia małoletnich rodziców. Aspekty socjopedagogiczne*, Gdańsk 2010, s. 210).

Polskie prawo rodzinne — aktualności

Osoby należące do rodziny wspierającej

W ustawie z dnia 9 czerwca 2011 roku o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. 2011, Nr 149, poz. 887 z późniejszymi zmianami) przewidziano możliwość wsparcia rodziny przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczej przez rodzinę wspierającą. Tego typu rozwiązania prawne zostały zawarte w art. 29 – 31 ustawy.

Zgodnie z art. 29 ustawy rodzina wspierająca, przy współpracy asystenta rodziny, pomaga rodzinie przeżywającej trudności w: opiece i wychowaniu dziecka, prowadzeniu gospodarstwa domowego, kształtowaniu i wypełnianiu podstawowych ról społecznych.

Natomiast art. 30 ustawy wskazuje, że pełnienie funkcji rodziny wspierającej może być powierzone osobom z bezpośredniego otoczenia dziecka. Katarzyna Tryniszewska w komentarzu do wspomnianej ustawy podnosi, że rodzina wspierająca „powinna pochodzić z bezpośredniego otoczenia dziecka, w szczególności środowiska sąsiedzkiego”. (K. Tryniszewska, Ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej. Komentarz, Warszawa 2012, s. 99) Wydaje się, iż osobami pochodzącymi z bezpośredniego otoczenia dziecka mogą być także członkowie rodziny dziecka, nauczyciele dziecka, pedagog szkolny zajmujący się dzieckiem, wolontariusze świadczący pomoc w tego typu sytuacjach. Właśnie w kontekście rodziny dziecka, przy wyliczeniu osób z bezpośredniego otoczenia dziecka, Katarzyna Tryniszewska wskazuje, że „nie są to osoby spokrewnione z dzieckiem, chociaż mogą być”. (K. Tryniszewska, Ustawa..., s. 99) I dalej wskazuje, że „mają być to osoby, które znają rodzinę i interesują się jej sytuacją oraz są gotowe jej pomóc”. (K. Tryniszewska, Ustawa..., s. 99)

Można odnieść wrażenie, że Autorka prezentując swoje poglądy bardziej preferuje osoby obce niż spokrewnione z dzieckiem. Tekst art. 29 – 31 ustawy jest potwierdzeniem dążenia do tego, aby rodziną wspierającą były właśnie osoby obce względem dziecka. Można się także zgodzić z drugim twierdzeniem Autorki. Jest ono wyrazem całej idei jaka jest widoczna w przedmiotowej ustawie. Należy wskazać, że w obecnym układzie stosunków społecznych trzeba dać szansę świadczenia pomocy także osobom obcym względem dziecka. Ważniejsze zatem jest to jak się wspiera „rodzinę wspieraną”, niż to, kto ma wspierać „rodzinę wspieraną”.

W innym miejscu komentarza Autorka podkreśla, że rodziną wspierającą może być kilka osób lub jednak osoba. (szerzej patrz K. Tryniszewska, Ustawa..., s. 100) Zdecydowanie należy się zgodzić z tym poglądem. Tekst ustawy jest sformułowany w ten sposób, że pozostawia dość dużą swobodę w doborze osób wchodzących w skład rodziny wspierającej.

Autorka podkreśla również, że ustanowienie rodziny wspierającej „nie następuje w formie decyzji administracyjnej, ale oświadczenia wójta”. (K. Tryniszewska, Ustawa..., s. 100) Ponadto wskazuje, że w umowie – o której mowa w art. 31 ustawy – powinno się znaleźć „oświadczenie wójta podpisane przez niego o ustanowieniu rodziny wspierającej i wskazanie osób czy osoby tworzącej taką rodzinę”. (K. Tryniszewska, Ustawa..., s. 102)

Podsumowując, można uznać, iż dobrze się stało, że ustawodawca tak ogólnie określił zakres osób mogących tworzyć rodzinę wspierającą. Wypada wskazać, że ze względu na konieczność realizacji zasady dobra dziecka oraz konieczność niesienia skutecznej ochrony „rodzinie wspieranej”, ważne jest zaangażowanie osób niosących pomoc. Przynależność do rodziny dziecka nie musi być gwarantem skutecznego realizowania zadań, o którym mowa w art. 29 ustawy. Nie można jednak wykluczyć, że jedynymi osobami, które będą chciały pełnić funkcję rodziny wspierającej będą właśnie osoby należące do rodziny dziecka. Choć w społeczeństwie nie brakuje przykładów ofiarnego niesienia pomocy przez obce osoby, to jednak w kontekście pomocy rodzinie (w zakresie funkcji opiekuńczo – wychowawczej) wciąż można byłoby oczekiwać większego zaangażowania.

Polish Family Law - Recent Developments

Persons belonging to the supporting family

In the act of 9 June 2011 on supporting the family and the system of the substitute care, a possibility of supporting the family going through problems was provided in performing the function of protection and education. Legal solutions of this type were entered into in articles 29 - 31 acts.

According to article 29 of the Act, was provided family supporting, with the cooperation of the assistant of the family, helps the family in: care and raising a child, housekeeping, shaping and filling essential social roles.

However article 30 of the Act shows, persons from direct surrounding the child can be entrusted the supporting family. Katarzyna Tryniszewska claims, that supporting family *"should come from direct surrounding of the child, in particular from neighbourly environment"*. (K. Tryniszewska, Ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej. Komentarz, Warsaw 2012, p. 99) It seems that persons from direct surrounding of the child can be family members of the child, teachers of the child, tutor taking care of the child, volunteers providing assistance in situations of this type.

Katarzyna Tryniszewska is points, that *"these aren't the persons related to the child, although they can be"*. (K. Tryniszewska, Ustawa..., p. 99) She farther points, that *"supporting family is supposed of persons who know the family and are interested in a situation as well as are ready to help family"*. (K. Tryniszewska, Ustawa..., p. 99) It might seem, that the Author favours persons strangers than relations of the child. It is also possible to agree with the second statement of the Author. It is an expression of the general idea of the Act. One should point, that on current considering social relations, it is necessary to give the chance of providing assistance the child to strangers. So, the objective is to provide the family in need with support regardless of status of persons providing the support.

Further on the Author is emphasizes that even one person constitute a supporting family. (notes K. Tryniszewska, Ustawa..., p. 100) This view should by definitely accepted. The text of the law is worded in such a way, that leaves quite great freedom in the selection of members of a supporting family.

The Author also emphasizes that establishing the supporting family *"does not take place in the form of the administrative resolution, but the statement of the local community leader"*. (K. Tryniszewska, Ustawa..., p. 100) Moreover the Author points, that in the contract should include *"signed statement of the local community leader establishing the family and appointing persons or person such a family"*. (K. Tryniszewska, Ustawa..., p. 102)

To sum up, it must be appreciated, that the legislator determined the scope of persons being able to create the supporting family in such generals teams. It also should, that because of the need to realize of the principle of the good of the child and the need to bring effective protection to the "family in need", commitment of persons bringing help is important.

Relatives child do not always guarantee of effective carrying. It isn't possible however to rule out, that only volunteers for supporting family of the child will be relatives. Although in the society there are examples strange persons offering carrying the help, still in the context of the assistance of the family (in the function of protection and education) it would be possible to expect greater commitment.

Polskie prawo rodzinne — aktualności

Poselski projekt o świadomym rodzicielstwie

Dnia 23 października 2012 roku wniesiony został przez grupę posłów projekt ustawy o świadomym rodzicielstwie. Wnioskodawców reprezentuje poseł Marek Balt. Na tym etapie, nie został jeszcze nadany bieg, natomiast skierowany został do Biura Legislacyjnego Kancelarii Sejmu w sprawie wydania opinii a także do Biura Analiz Sejmowych Kancelarii Sejmu, w związku z oceną zgodności z prawem Unii Europejskiej. Powyższy projekt, zawiera szereg zmian, dotyczących między innymi możliwości przerywania ciąży, wprowadzenia refundacji antykoncepcji, stosowania rozrodu wspomaganego medycznie, organizacji oraz funkcjonowania banku tkanek i

komórek.

Jako jedną z wielu znaczących zmian, jest wprowadzenie do polskiego języka prawnego, terminu „prawa reprodukcyjne”. Zgodnie z art. 2 pkt 1, prawa reprodukcyjne są to *prawa człowieka związane ze świadomym rodzicielstwem, a także swobodnym i dobrowolnym dostępem do edukacji w zakresie wiedzy o seksualności człowieka oraz do środków zapobiegania ciąży, przerywania ciąży, opieki zdrowotnej nad kobietą w ciąży i prawa do informacji oraz środków umożliwiających ich realizację*. W dalszej części omawianego projektu, wskazano, iż właściwe zapewnienie realizacji powyższych praw, należy do zadań organów administracji rządowej i jednostek samorządu terytorialnego. Ponadto wskazano w art. 7 ust. 3 iż *organy samorządu terytorialnego właściwe do spraw polityki społecznej zapewniają bezpłatnie osobom korzystającym z pomocy społecznej na podstawie ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2009 r. Nr 175, poz. 1362, z późn. zm.) środki zapobiegania ciąży*.

Szczególną uwagę należy zwrócić na przepisy określające przypadki przerywania ciąży, co jest przedmiotem art. 9 i następujących. W uzasadnieniu do art. 9 wskazano, iż zgodnie z intencją projektodawców, decyzja o przerwaniu ciąży powinna należeć wyłącznie do kobiety, argumentując, że embrión nie jest podmiotem praw. W dalszej części stwierdzono, iż kobieta ma prawo do przerywania ciąży bez żadnych ograniczeń w pierwszym trymestrze ciąży. W tym miejscu należy się odnieść do treści Instrukcji o szacunku dla rodzącego się życia ludzkiego i o godności jego przekazywania 'Donum Vitae' (Kongregacja Nauki Wiary z 1987 roku, rozdz. I, punkt 1): *„Owoc przekazywania życia ludzkiego od pierwszego momentu swego istnienia, a więc poczęwszy od utworzenia się zygoty, wymaga bezwarunkowego szacunku, który moralnie należy się każdej istocie ludzkiej, w swej integralności cielesnej i duchowej. Istota ludzka powinna być szanowana i traktowana jako osoba od momentu swego poczęcia i dlatego od tego samego momentu należy jej przyznać prawa osoby, wśród których przede wszystkim nienaruszalne prawo każdej niewinnej istoty ludzkiej do życia.*”

Odnieść się także należy do przepisów regulujących kwestie, dotyczące publicznego udostępniania listy imion a także nazwisk wszystkich lekarzy, którzy współpracują ze świadczeniodawcą i powołując się na tzw. klauzulę sumienia (art. 39 ustawy z dnia 5 grudnia 1996 roku o zawodach lekarza i lekarza dentystry, Dz.U. z 2011 r., Nr 277, poz. 1634, z późn. zm.) odmawiają udzielenia świadczeń zdrowotnych związanych z przerywaniem ciąży. Lista ta, zgodnie z art. 11 ust. 4 będzie opublikowana w Biuletynie Informacji Publicznej. W uzasadnieniu do projektu, znajdujemy argument iż, wskazane uregulowania mają na celu zapewnienie rzeczywistej dostępności do świadczeń zdrowotnych, w szczególności związanych z przerywaniem ciąży. Warto przypomnieć, iż zgodnie z Kodeksem Etyki Lekarskiej lekarz powinien z poczuciem szczególnej odpowiedzialności, odnosić się do procesu przekazywania życia ludzkiego (art. 38 KEL) a do jego obowiązków należą starania o zachowanie zdrowia i życia dziecka również przed jego urodzeniem (art. 39 KEL).

Odwołanie się w części dotyczącej przewidywanych skutków prawnych do konstytucyjnych wartości jest moim zdaniem próbą udowodnienia potrzeby łamania podstawowego prawa, jakim jest prawo do życia. Wynika ono bowiem z samej istoty i natury człowieka a zadaniem prawa winna być właściwa ochrona przed naruszeniami.

Polish Family Law - Recent Developments

Parliamentary draft of Planned Parenthood

On 23 October 2012 a group of deputies filed a bill about planned parenthood. Applicants are represented by deputy Marek Balt. At this stage, things have not got moving, but it was directed to the Legislative Office of Parliament's Chancellery about the opinion as well as to Bureau Of Research Chancellery Of The Sejm for assessing the conformity with the law of the European Union. This project includes a number of changes, including the possibility of abortion, introduction of the refund of contraception, the use of medically assisted reproduction, the organization and functioning of cell and tissue banks.

As one of the many significant changes is the introduction to the Polish legal language, the term "reproductive rights". According to art. 2, point 1, reproductive rights are *human rights related to planned parenthood, as well as the free and voluntary access to education about human sexuality and the prevention of pregnancy, abortion, health care for pregnant women and the right to information and the means which enable its completion.* In the next part of the project, it was indicated that ensuring proper exercising of the aforementioned rights is the responsibility of government bodies and local authorities. In addition, stated in Article 7.Paragraph 3 that *the local government authorities competent for social policies provide free measures to prevent pregnancy for beneficiaries of social assistance according to the Act of 12 March 2004 on social assistance (Journal of Laws of 2009, No. 175, item. 1362, including all later amendments.)*

Particular attention should be paid to regulations specifying the cases of abortion, which is the subject of art. 9 and the following articles. In support of the art. 9 it was indicated that, in accordance with the intentions of the originators, the decision to terminate a pregnancy should belong exclusively to women, because the embryo is not the subject of rights. It was further claimed that the woman has the right to have an abortion without restrictions in the first trimester of pregnancy. In this case we have to refer to the content of the Instruction on Respect for Human Life in its origin and the dignity of procreation "Donum Vitae" (Congregation for the Doctrine of the Faith in 1987, chap. I, Section 1): *"Fruit of the transmission of human life from the moment of his existence, so starting from the formation of a zygote, requires unconditional respect which is morally due to every human being in his bodily and spiritual integrity. A human being should be respected and treated as a person from the moment of conception and therefore from that same moment should be granted the right of a person, of which in the first place is the inviolable right of every innocent human being to live. "*

We should also refer to the issues on the public list of names and surnames of all physicians who work with the benefit provider, refer to the so-called conscience clause (art. 39 of the Act of 5 December 1996 on the professions of physician and dentist, Journal of Laws of 2011, No. 277, item. 1634, including all later amendments.) and refuse granting health benefits related to abortion . According to art.11 paragraph 4 it will be published in the Public Information Bulletin. In support of the project, we find argument that rules are designed to provide real access to health services, particularly those related to abortion. It may be recalled that, in accordance with the Code of Medical Ethics physician should refer to the transmission of human life with a sense of special responsibility (art. 38 the Code of Medical Ethics) and his responsibilities include efforts to preserve the life and health of the child before its birth (art. 39 the Code of Medical Ethics).

Referring to the foreseeable effects of law to constitutional values is in my opinion an attempt to prove the basic need of breaking human rights, namely the right to live. It follows from the human being itself and its nature, while the role of the law should be adequate protection against its violation.

Polskie prawo rodzinne — aktualności

Zagrożenia wobec rodziny

Jak akcentowano niejednokrotnie, rodzina spełnia niezastąpioną rolę w przekazywaniu życia, a tym samym wpływa na utrzymanie ciągłości biologicznej społeczności ludzkiej. Jest początkiem i podstawą każdej ludzkiej społeczności, pełni najbardziej odpowiedzialną służbę społeczną; przekazuje wartości kulturowe, etyczne, społeczne, duchowe, religijne. Jest więc wspólnotą wartościową zarówno dla społeczeństwa jak i dla państwa. Dla każdego człowieka rodzina stanowi gwarancję sensu i wartości życia, gwarancję miłości i rozwoju.

Rodzinie, która jest „pierwszą szkołą cnót społecznych” grozi wiele niebezpieczeństw. Rodzice poświęcają większość czasu na pracę, w biegu za pieniądzem, przez co nie spełniają należycie swoich obowiązków. Dlatego dzieci, które nie znajdują oparcia we własnej rodzinie sięgają bardzo często po alkohol, narkotyki, coraz więcej dzieci popełnia samobójstwo, wstępuje do sekt. Jest wiele czynników przyczyniających się do demoralizacji i do biologicznego niszczenia rodziny i poszczególnych jej członków. Te zagrożenia można podzielić na dwie grupy: zagrożenia zewnętrzne, które atakują rodzinę z zewnątrz oraz zagrożenia wewnętrzne, tkwiące w samej rodzinie. Najczęściej są one ze sobą ściśle powiązane, jeden czynnik pociąga za sobą kolejny. Zewnętrzne czynniki zagrażające rodzinie to m.in.: brak zagwarantowania rodzinie odpowiednich warunków i praw (pracy, mieszkania, utrzymania, ochrony zdrowia i życia, wychowania dzieci), fałszywy obraz miłości, małżeństwa i rodziny lansowany w środkach masowego przekazu, działalność sekt. Wewnętrznych przyczyn dysfunkcji rodziny jest wiele. Należą do nich m.in.: zaburzone relacje między członkami rodziny (nieporozumienia małżeńskie, konflikty rodzinne), alkoholizm jednego lub obojga rodziców, rozpad życia małżeńskiego i rodzinnego, brak pełnej rodziny (samotne matki, samotni ojcowie).

Nie brakuje niepokojących objawów degradacji niektórych podstawowych wartości: błędne pojmowanie w teorii i praktyce niezależności małżonków we wzajemnych odniesieniach, duży zamęt w pojmowaniu autorytetu rodziców i dzieci, praktyczne trudności, na które często napotyka rodzina w przekazywaniu wartości, stale wzrastająca liczba rozwodów, plaga przerywania ciąży; faktyczne utrwalanie się mentalności przeciwnej poczęciu nowego życia. Wiąże się to z coraz powszechniejszym zjawiskiem rozpadu rodziny, następstwem występującej w różnych warstwach społecznych niewiedzy, pogardy lub niezachowywania norm ludzkich i chrześcijańskich odnoszących się do rodziny. Rozwód przekreśla wzajemną pomoc i stabilizację życiową, rozbija wspólnotę małżeńską, zamiast rozwiązać sprawę, przynosi nowe problemy i jeszcze bardziej komplikuje życie. Przekreśla wzajemne doskonalenie małżonków. Małżonkowie zamiast być sobie pomocą w dążeniu do zbawienia, są powodem grzechu.

Wstrząsające jest społeczne sieroctwo dzieci. Na całym świecie, jak również w Polsce żyje dużo dzieci opuszczonych, nie wychowywanych przez swoje własne matki, „Żaden dom dziecka nie zastąpi domu rodzinnego, miłujących, rodzicielskich ramion” (Jan Paweł II). Błędy wychowania powodują wiele wypaczeń charakteru dziecka. Wiele z nich schodzi na drogę przestępczą tworząc tzw. margines społeczny, niektóre z dzieci na skutek nagromadzonych przykrych przeżyć wpadają w choroby psychiczne, trafiają do zakładów poprawczych, albo targają się na własne życie.

U korzeni tych negatywnych objawów często leży skażone pojęcie i przeżywanie wolności, rozumianej nie jako zdolność do realizowania prawdziwego zamysłu Bożego wobec małżeństwa i rodziny, ale jako autonomiczna siła, utwierdzająca w dążeniu do osiągnięcia własnego egoistycznego dobra, nierzadko przeciwko innym. Zagrożenia natury religijnej wypływają z niewystarczającej znajomości wymiarów sakramentalnych małżeństwa w planie Boga. Negacja Boga pozbawia osobę jej fundamentu, a w konsekwencji prowadzi do takiego ukształtowania porządku społecznego, w którym ignorowana jest godność i odpowiedzialność osoby.

Polish Family Law - Recent Developments

Threats towards family

As already highlighted many times, the family plays an irreplaceable role in procreation and therefore it affects the biological continuity of human society. It is the beginning and the foundation of every human community, it performs the most responsible social service; transmits cultural, ethical, social, spiritual and religious values. It is, therefore, a valuable community for both society and the state. For each individual, the family is a guarantee of the meaning and value of life, guarantee of love and development.

Family, which is "the first school of the social virtues", is threatened by many dangers. Parents spend most of their time working; they are on the run for the money, which cannot adequately fulfil their obligations. Therefore, children who are not supported by their families very often reach for alcohol, drugs; more children commit suicide or join sects. There are many factors contributing to the demoralization and biological destruction of the family and its individual members. These threats can be divided into two groups: external threats that attack the family from the outside and internal threats that exist in the family. Most often they are closely related, one factor entails another. External factors threatening the family are: lack of the guarantee for the family of adequate conditions and rights (work, housing, maintenance of health and life, raising children), a false image of love, marriage and the family promoted in the mass media, the activities of sects. Internal causes of family dysfunction are many. These include: disturbed relations between members of the family (marital disagreements, family conflicts), alcoholism of one or both parents, the disintegration of marriage and family life, lack of full family (single mothers, single fathers).

There are many alarming symptoms of degradation of some fundamental values: a mistaken understanding of theoretical and practical independence of the spouses in relation to each other, a big confusion in understanding of the authority of parents and children, the practical difficulties that the family can experience in the transmission of values, the growing number of divorces, the plague of abortion, the appearance of a contraceptive mentality of a new life. This is due to the increasingly common phenomenon of family breakdown, the consequence occurring of unawareness in different social groups, contempt or failure to implement human and Christian standards related to the family. Divorce crosses out a mutual assistance and stabilization of life, destroys the marital community, rather than to resolve the matter, it multiplies new problems and further complicates life. It crosses out reciprocal improvement spouses. Spouses instead of being a help to each other in the pursuit of salvation, they are the cause of sin.

A phenomenon of social orphanhood of children is shocking. Around the world, as well as in Poland, there live many abandoned children, who are not raised by their own mothers, "No orphanage will replace the family home, loving, parental arms"(John Paul II). Mistakes in raising up cause a lot of distortion of the child's character. Many of them go through criminal path of creating dregs of society, some of the children as a result of accumulated unpleasant experience fall into mental illness, end up in youth detention centres, or make an attempt on their own life.

At the roots of these negative symptoms there frequently lies a contaminated concept and an experience of freedom, conceived not as a capacity for realization of the truth of God's plan towards marriage and family, but as an autonomous power that confirms in endeavour towards own selfish well-being, often against others. Threats of the religious nature appear from insufficient knowledge of the sacramental dimensions of marriage in God's plan. The denial of God deprives the person of his foundation, and as a consequence leads to the formation of such social order in which the dignity and person's responsibility are ignored.

Z problematyki kościelnego prawa procesowego

Przedmiot sporu jako element strukturalny kanonicznego procesu spornego

Warunkiem koniecznym do wszczęcia każdego procesu spornego jest zaistnienie przedmiotu spornego czyli zaistnienie kontrowersji między stronami sporu. Tenże spór prawny czyli kontrowersja jest to rzecz prawnie wątpliwa, której rozumienie jest możliwe na dwa różne i wykluczające się sposoby, a każdy z tych sposobów wydaje się być racjonalny i możliwy do realizacji. Podmioty twierdzeń kontrowersyjnych przedstawiają ów spór w sądzie w celu uzyskania rozstrzygnięcia o prawdziwości jednego z tych dwóch wzajemnie wykluczających się twierdzeń, co stanowi formalny początek procesu spornego.

W każdym procesie kanonicznym, któremu początek daje złożona przez powoda skarga powodowa, zanim nastąpi etap dowodzenia, musi się dokonać określenie głównego tematu wszystkich dalszych czynności procesowych, które to określenie nosi nazwę *litis contestatio* czyli zawiązanie sporu. Oczywiście wstępne określenie przedmiotu sporu ma miejsce już w treści złożonej skargi powodowej czyli w fazie początkowej *iudicium*. Dokonuje tego powód własnym autorytetem i na własną odpowiedzialność. Sprawiedliwość wymaga jednak, by do głosu został dopuszczony również pozwany, który może pozew powoda uznać za słuszny lub go odrzucić. Zwyczajnym środkiem zmierzającym do tego celu jest ustalenie przedmiotu sporu, co w kanonicznych sprawach o nieważność małżeństwa jest określane jako ustalenie formuły wątpliwości, które dokonywane jest już po zawiśnięciu sporu, przez obie strony procesowe wobec trybunału, przy pomocy i z potwierdzeniem dokonany przez sędziego.

Od litiskontestacji jest uzależniony przebieg instrukcji sprawy czyli dobór środków dowodowych i ich realizacja. W oparciu o wcześniej zgromadzone środki dowodowe i w kontekście konkretnej formuły wątpliwości jest przeprowadzana dyskusja sprawy. I wreszcie najważniejszą częścią wyroku jest rozstrzygnięcie, które w swej istocie jest odpowiedzią na pytanie zawarte w dekrecie określającym formułę wątpliwości. Nawet możliwości zaskarżenia wyroku są uzależnione od zasadniczego pytania procesu i nie mogą wybiegać poza jego zakres.

Określenie formuły wątpliwości nie wymaga żadnych skomplikowanych czynności. Wystarczy, by do akt został dołączony wniosek powoda i pozwanego, dokonane w obecności sędziego lub jego delegata, co pozwoli mu stwierdzić, o co toczy się spór czyli jakie są punkty sporne i wydać odpowiedni dekret. W sprawach bardziej zawiłych, w których wniosek powoda nie jest ani jednoznaczny ani prosty lub wniosek pozwanego nasuwa trudności, sędzia z urzędu lub na wniosek powoda albo pozwanego winien wezwać obie strony, by należycie określiły punkty sporne, to znaczy uzgodniły kwestie wątpliwe, które mają być przedmiotem sporu.

Sposób zawiązania sporu oraz forma dekretu zawiązania sporu nie należy do istoty *iudicium*, gdyż sędzia ma dużą swobodę ustalania sposobu działania. Jednakże całkowity brak *litis contestatio* może spowodować nieważność procesu, jeżeli będzie równoznaczny z brakiem ustalenia formalnego przedmiotu sporu. Dzieje się tak dlatego, że sama instytucja *litis contestatio* należy do istoty *iudicium* i bez jej dokonania nie można prowadzić dalszego postępowania. Od samego dekretu zawiązania sporu nie przysługuje apelacja, można jednak prosić o zmianę dekretu.

Dla spraw o nieważność małżeństwa szczególnie ważny jest udział obrońcy wężła podczas formułowania wątpliwości. Obrońca nie może proponować żadnego nowego tytułu nieważności małżeństwa, ale ma prawo zaproponować rezygnację z tego tytułu, który jemu wydaje się być pozbawiony podstaw, w celu uniknięcia zbędnej pracy trybunału.

(Zob. M. Greszata, *Iudicium cum principiis*. Kodeksowa weryfikacja wybranych zasad procesowych w kanonicznych sprawach o nieważność małżeństwa, Lublin 2008 s. 115 – 129, 328 - 350)

Questioni di diritto canonico processuale

L'oggetto del vertenza come elemento strutturale del processo contenzioso canonico

Una necessaria condizione per l'avviamento di ogni processo contenzioso è l'esistenza dell'oggetto del contenzioso, cioè l'esistenza della controversia tra le parti. Tale contenzioso legale è cosa giuridicamente incerta e la sua interpretazione è possibile in due versi che si escludono a vicenda, dove ognuno di questi versi appare razionale e plausibile.

I soggetti delle dichiarazioni controverse presentano tale contenzioso di fronte alla giudizio con lo scopo di ottenere un verdetto che ritenga vera una delle due dichiarazioni escludentisi vicendevolmente, ciò costituisce l'inizio formale del processo contenzioso.

In ogni processo canonico avviato dalla citazione dell'attore, prima che si passi alla tappa probatoria, si deve definire il tema principale di tutte le successive attività processuali e tale definizione possiede il nome di *litis contestatio*, cioè contestazione della lite. Ovviamente, la definizione preliminare dell'oggetto del contenzioso ha già luogo nel contenuto della citazione dell'attore, cioè nella fase iniziale dello *iudicium*. Ciò viene compiuto dall'attore per propria autorità e su propria responsabilità. Tuttavia, la giustizia richiede che anche il convenuto abbia voce in capitolo e che possa riconoscere l'accusa dell'attore come giusta

o rigettarla. Una normale misura in questa direzione è la definizione dell'oggetto della controversia che nei casi canonici di nullità di matrimonio è definito come determinazione della formula del dubbio, la quale viene stabilita in seguito all'avviamento del contenzioso da parte di entrambe le parti processuali di fronte alla giudizio, con l'aiuto ed il riconoscimento del giudice.

Da *litis contestatio* è il corso articolato d'istruzioni dell'affare cioè la selezione dei mezzi dimostrativi e la loro realizzazione. La discussione sul caso viene condotta sulla base degli elementi probatori raccolti in precedenza e nel contesto di una specifica formula del dubbio. Infine, la parte più importante della sentenza è rappresentata in sostanza dalla risposta alla domanda contenuta nel decreto che definisce la formula del dubbio. Anche la possibilità di presentare ricorso alla sentenza dipende dalla domanda fondamentale del processo e non può valicare i suoi confini.

La definizione della formula del dubbio non richiede operazioni complicate. È sufficiente, che sia allegata agli atti la richiesta dell'attore e del convenuto e che in presenza del giudice o di un suo delegato, gli si permetta di constatare quale sia l'oggetto della lite, cioè quali siano i punti conflittuali ed emettere un decreto adeguato. In casi più complessi in cui la richiesta dell'attore non è né chiara, né semplice, oppure la richiesta del convenuto fa insorgere difficoltà, il giudice, d'ufficio, su richiesta dell'attore o del convenuto chiama entrambe le parti a definire correttamente i punti conflittuali, cioè definire le questioni dubbie che dovranno divenire oggetto di controversia.

Il metodo di contestazione della lite e la forma del decreto di contestazione della lite non fanno parte del *iudicium* in quanto, il giudice dispone di un ampio potere discrezionale per stabilire il modus operandi. Tuttavia, la totale mancanza di *litis contestatio* può invalidare il processo, se ciò è equivalente alla mancanza di una determinazione formale dell'oggetto della controversia. Ciò avviene perché l'istituzione stessa del *litis contestatio* appartiene in realtà allo *iudicium* ed in assenza di una sua realizzazione non è possibile svolgere ulteriori procedimenti. Non è possibile presentare ricorso contro il decreto di contestazione della lite, ma può essere richiesta una sua modifica.

Per i casi di nullità del matrimonio, durante la formulazione del dubbio, è di particolare importanza la presenza del difensore del vincolo. Il difensore non può proporre alcun nuovo titolo di nullità del matrimonio, ma ha il diritto di proporre l'abbandono del titolo che ad egli appare infondato al fine di fare evitare del lavoro superfluo alla corte.

(Ved. M. Greszata, *Iudicium cum principiis*. Verifica del codice di alcune norme processuali in casi canonici di nullità di matrimonio, Lublino 2008 pp 115 - 129, 328-350)

Z problematyki kościelnego prawa procesowego

Skarga powodowa warunkiem formalnym rozpoczęcia procesu o stwierdzenie nieważności małżeństwa

Prawo kanoniczne przyjmuje możliwość nieważnego zawarcia małżeństwa z powodu pominięcia wymogu prawa przepisanego do jego ważności. Postawą wniesienia sprawy o stwierdzenie nieważności małżeństwa może być istnienie w chwili zawierania związku małżeńskiego kanonicznej przeszkody rozrywającej od której nie została udzielana dyspensa, brak lub wadliwe wyrażenie zgody małżeńskiej albo niezachowanie kanonicznej formy zawarcia małżeństwa. Wyłącznie kompetentne w zakresie prowadzenia spraw o stwierdzenie nieważności małżeństwa są trybunały kościelne, które dają autorytatywną odpowiedź na wysuniętą wątpliwość: czy dane małżeństwo jest nieważne z konkretnego tytułu prawnego.

Kiedy oboje małżonkowie, lub przynajmniej jedno z nich stwierdza, iż istnieje poważna wątpliwość co do ważności ich małżeństwa, mogą skierować się do sądu kościelnego z prośbą o formalne rozstrzygnięcie tej wątpliwości. Samo bowiem przekonanie co do nieważności nie daje podstaw do uznania danego małżeństwa za nieważne.

Skarga powodowa jest pismem, w którym osoba zainteresowana, występująca jako strona powodowa, przedstawia prośbę o interwencję sędziego, o rozpatrzenie przez niego przedstawionej sprawy, o rozstrzygnięcie jej zgodnie z prawem. Wolno sędziemu przyjąć skargę ustną, jeżeli strona powodowa ma przeszkodę w przedstawieniu jej na piśmie (w takiej sytuacji notariusz spisuje prośbę, która ma być odczytana osobie zainteresowanej i przez nią potwierdzona).

Skarga, aby mogła spełnić swoją rolę, winna spełniać ściśle określone wymagania. Powinna być skierowana do konkretnego sądu kościelnego. Powód w swojej prośbie o orzeczenie nieważności małżeństwa powinien wskazać, na jakim tytule prawnym opiera swą prośbę oraz podać przynajmniej ogólnie, fakty i dowody przy pomocy, których zamierza wskazać istnienie wskazanego tytułu nieważności. W miarę dokładne określenie przedmiotu sporu pozwoli sędziemu odpowiedzieć na pytanie, czy jest on kompetentny do rozpatrzenia tego typu sprawy, a stronie przeciwnej, której przesyła się kopię skargi powodowej daje możliwość poznania rzeczywistego przedmiotu sporu i ustosunkowania się do treści skargi. Nie wymaga się użycia przez powoda fachowych terminów kanonistycznych ani powołania się na konkretne przepisy prawne. Skarga musi być podpisana przez powoda (lub pełnomocnika), opatrzona datą, jak również musi wskazywać miejsce zamieszkania obu stron, aby możliwa była korespondencja sądu ze stronami.

Do skargi powodowej dołącza się dotyczące sprawy dokumenty publiczne (np. świadectwo ślubu, dokumentację medyczną) i prywatne (np. listy). Dołączone dokumenty mają stanowić materiał dowodowy i mogą ułatwić przyjęcie sprawy do przewodu sądowego. Wskazując świadków należy podać ich dokładne adresy, kim są dla stron i co mogą powiedzieć o stronach w okresie przedślubnym, ślubnym i poślubnym. Poza elementami treściowymi skarga co do formy powinna w sposób możliwie najkrótszy przedstawiać istotne elementy żądania, w logicznym porządku opisywać stan faktyczny. Objętościowo skarga nie powinna być zbyt obszerna, powinna być jasna i przejrzysta. Winna być sporządzana pismem łatwym do odczytania i z zachowaniem odpowiedniego marginesu.

Na podstawie pozwu złożonego w sądzie, między sądem a powodem powstaje relacja prawna na mocy, której sędzia zobowiązany jest podjąć decyzję co do przyjęcia lub odrzucenia pozwu. Niestety zdarzają się przypadki, że wyznaczane są odległe terminy na stawienie się do sądu z przygotowaną skargą powodową lub strony nie są informowane o przysługujących im uprawnieniach do domagania się działań od sądu. Każdy pracownik sądownictwa kościelnego, mimo coraz większego napływu nowych spraw sądowych czy obowiązków pozasądowych, winien dążyć do tego, by przepis *Kodeksu Prawa Kanonicznego* o długości procesu nie był jedynie martwym przepisem.

Questioni di diritto canonico processuale

Il libello come la condizione formale per iniziare il processo della dichiarazione di nullità del matrimonio

Il diritto canonico prevede che il matrimonio possa essere stato contratto in modo non conforme alle regole e a causa della non osservanza precedente di un requisito indispensabile per la sua validità. Il fondamento per deferire al tribunale la causa per la dichiarazione di nullità del matrimonio, può essere l'esistenza di qualche impedimento dirimente non rimosso con la dispensa, oppure la non osservanza della forma canonica della celebrazione del matrimonio. Esclusivamente competenti nelle cause della dichiarazione di nullità sono i tribunali ecclesiastici che danno una risposta autorevole alla domanda: se il matrimonio è stato contratto validamente o meno a seconda di un titolo giuridico ben preciso.

Quando entrambi i coniugi, o almeno uno di essi, sostengono che ci sia un dubbio fondato sulla validità del matrimonio, possono chiedere al tribunale ecclesiastico di esaminare il loro caso, poiché non basta la sola convinzione per dichiarare nullo un matrimonio.

Il *libello* è lo scritto con il quale la persona interessata (*l'attore*) richiede al giudice di esaminare il proprio caso in sintonia con le norme del diritto canonico. Il giudice può accettare la petizione orale, se *l'attore* è impedito nel presentarla per scritto (in questa situazione il notaio la redige per scritto, la legge alla persona interessata per riceverne la conferma).

Il *libello*, per essere efficace dal punto di vista giuridico, deve soddisfare a certe esigenze. Deve essere indirizzato al competente tribunale ecclesiastico. *L'attore*, chiedendo la dichiarazione di nullità del suo matrimonio, deve indicare il titolo giuridico sul quale basa la propria richiesta come pure deve presentare, almeno generalmente, i fatti e le prove che aiuteranno ad accertare l'esistenza della nullità. Grazie alla precisazione dell'oggetto della controversia il giudice può verificare la propria competenza sul caso concreto e la *parte convenuta*, ricevendo la copia del libello e dopo aver conosciuto l'oggetto della controversia, può prendere la posizione in merito. *L'attore* non deve usare un linguaggio canonistico professionale, nemmeno riferirsi alle norme giuridiche concrete. Il libello dev'essere firmato dall'attore (o dal suo plenipotenziario), deve avere la data, deve indicare il domicilio di entrambe le parti e ciò permetterà di far pervenire la corrispondenza del tribunale indirizzata ad entrambe le parti.

Vengono aggiunti al *libello* anche i cosiddetti documenti pubblici (per esempio: il certificato del matrimonio, la documentazione medica) e i documenti privati (per esempio: le lettere). I documenti aggiunti fanno parte del corpo probatorio e possono facilitare l'ammissione alla causa al procedimento giudiziario. Indicando dei testimoni si devono dare i loro indirizzi, dichiarare a favore di chi sono e cosa possono dichiarare sul periodo pre-matrimoniale, matrimoniale e post-matrimoniale delle parti. Il libello, oltre agli elementi essenziali, dovrebbe descrivere nell'ordine logico i fatti e presentare in un modo possibilmente più breve possibile gli elementi della richiesta. Il libello dev'essere sintetico e chiaro nel suo contenuto. Dev'essere redatto con lo scritto decifrabile e con il margine adeguato.

Il fatto d'aver deferito una causa al tribunale crea un rapporto giuridico tra il tribunale e l'attore, alla base del quale il giudice è vincolato nel prendere la decisione, che consiste nell'ammettere o respingere il libello. Purtroppo ogni tanto accade, che si stabiliscono i termini in un periodo troppo remoto per deferire il *libello* al tribunale e le parti non vengono informate rispetto al loro diritto di esigere dal tribunale un funzionamento efficiente. Ogni incaricato della magistratura ecclesiastica, nonostante il numero sempre più elevato delle cause, dovrebbe cercare di rendere inefficace la disposizione del *Codice del Diritto Canonico* che regola la lunghezza del processo.

(traduzione: sac. Maciej Kubala)

Z problematyki kościelnego prawa procesowego

Z badań nad dokumentem. Organizacja i działalność kancelarii parafialnej

Kancelaria parafialna, czyli biuro parafialne, jest prowadzona w każdej parafii. Obligatoryjność jej zorganizowania wynika z potrzeby miejsca na duszpasterskie kontakty proboszcza z parafianami oraz z potrzeby pomieszczenia, w którym prowadzi się księgi parafialne, jak również sporządza się i przechowuje dokumenty związane z działalnością parafii. Prawo powszechne zawiera jedynie normy dotyczące ksiąg parafialnych, pieczęci parafialnej i archiwum parafialnego (CIC c. 535). Organizacja zaś kancelarii jest pozostawiona do uregulowania w prawie partykularnym. Instrukcje wydane w diecezjach polskich zawierają wiele praktycznych wskazówek do prowadzenia kancelarii parafialnej, które warto przywołać.

Na potrzeby kancelarii powinno być przeznaczony specjalny pomieszczenie, oddzielone od części mieszkalnej plebanii. Do kancelarii powinno być niezależne wejście z możliwością urządzenia poczekalni dla interesantów. Należy wtedy zwrócić uwagę na takie zorganizowanie pomieszczeń kancelaryjnych, aby można było prowadzić rozmowy wymagające dyskrecji. Pomieszczenia kancelaryjne powinny być odpowiednio umeblowane, tak aby można było sporządzać, jak również przechowywać dokumenty. Zasadne jest też wyposażenie kancelarii w sprzęt biurowy, taki jak komputer, kserokopiarkę, telefon czy faks.

Za zorganizowanie i prowadzenie kancelarii z urzędu odpowiada proboszcz. Niektóre czynności biurowe związane z prowadzeniem kancelarii proboszcz może zlecić wikariuszowi lub osobie świeckiej, ale dokonane przez nich wpisy w księgach parafialnych muszą być zatwierdzone przez proboszcza. W celu sprawnego działania kancelarii, proboszcz powinien określić i podać do wiadomości ogółu wiernych dni i godziny urzędowania kancelarii parafialnej.

Każda parafia posiada osobowość prawną (CIC c. 515 § 3). Zgodnie z normą kodeksową, znaczenie prawne posiadają tylko te dokumenty, które zostały podpisane przez proboszcza lub jego delegata i zostały opatrzone pieczęcią parafialną. Przywołana wyżej norma zaznacza, że każda parafia powinna mieć własną pieczęć. Ustawodawca określił jednocześnie, iż użycie jej jest konieczne przy sporządzeniu urzędowego zaświadczenia stanu osób oraz innych dokumentów sporządzanych przez proboszcza, a mających wywrzeć skutek prawny (CIC c. 535 § 3). Wzory i sposoby wyrabiania pieczęci regulowane są przez prawo partykularne. Z analizy przepisów znajdujących się w wybranych statutach diecezjalnych wynika, że zazwyczaj w kancelariach parafialnych używa się dwóch rodzajów pieczęci: okrągłej i prostokątnej. Pieczęć okrągła składa się najczęściej z emblematu i nazwy parafii. Emblemat, znajdujący się w środkowym polu pieczęci, zazwyczaj zawiera wizerunek patrona parafii lub inny znak o charakterze religijnym. Nazwa parafii zamieszczona jest w otoku pieczęci. Pieczęć prostokątna powinna zawierać pełną nazwę i adres parafii. Zalecane jest też podanie numeru telefonu, faksu, czy ewentualnie adresu e-mailowego. Pieczęć podłużna może być zastąpiona papierem firmowym. Arkusz takiego papieru opatrzony jest wtedy nadrukiem o tej samej treści co pieczęć podłużna. Obok wymaganych pieczęci, proboszcz może posłużyć się pieczęcią imienną, która stanowi dopełnienie podpisu, często nieczytelnego.

Dla sprawnego działania kancelarii w niektórych parafiach prowadzi się dziennik korespondencji, do którego wpisuje się wszelkie pisma zarówno przychodzące, jak i wychodzące. Dokumenty wystawiane przez kancelarię parafialną są sporządzane zazwyczaj na podstawie dokumentacji tam się znajdującej. Kodeks Prawa Kanonicznego wymaga, aby w każdej parafii prowadzono księgi metrykalne oraz inne, zgodnie z przepisami wydanymi przez Konferencję Episkopatu lub biskupa diecezjalnego. Dokumentacja kancelaryjna powinna być prowadzona na bieżąco. Dane zgromadzone w księgach parafialnych stanowią źródło i podstawę do wystawiania odpisów metryk i świadectw dotyczących prawnej sytuacji wiernych. (Zob. W. Witkowski, *Natura i moc dowodowa dokumentu w kanonicznym procesie sądowym*, praca doktorska, Biblioteka Uniwersytecka KUL, Lublin 2011, s. 119-124.)

Questioni di diritto canonico processuale

Dalle ricerche sul documento: L'organizzazione e le attività dell'ufficio parrocchiale

L'ufficio parrocchiale è tenuto in ogni parrocchia. L'obbligo dell'organizzazione dell'ufficio è determinato dalle necessità dei contatti del parroco con i parrocchiani come anche dal bisogno di un luogo, in cui sono redatti e tenuti i libri parrocchiali, così come i documenti riguardanti le attività della parrocchia. Il diritto generale comprende solo le norme che si riferiscono ai libri parrocchiali, al sigillo della parrocchia e all'archivio parrocchiale (CIC c. 535). L'organizzazione dell'ufficio rimane da essere regolato nel diritto particolare. Le istruzioni rilasciate dalle diocesi polacche contengono numerosi consigli pratici per la gestione dell'ufficio parrocchiale, che sembra utile rievocarli qui.

Ai fini dell'ufficio parrocchiale dovrebbe essere assegnata una stanza speciale, separata dalla parte residenziale della canonica. L'ufficio dovrebbe possedere un ingresso indipendente con un luogo di attesa per le persone. Occorre quindi organizzare i locali in modo tale da assicurare la discrezione durante i colloqui. Le stanze dell'ufficio devono essere ammobiliate adeguatamente, in modo che si possa redigere e tenere i documenti. È ragionevole attrezzare l'ufficio con le apparecchiature come un computer, una fotocopiatrice, un telefono, un fax.

Il parroco è responsabile per l'organizzazione e il funzionamento dell'ufficio. Alcune funzioni concernenti la gestione dell'ufficio possono essere a carica di un viceparroco oppure di una persona laica, però le annotazioni nei libri parrocchiali fatti da quelle persone devono essere approvate dal parroco. Per il buon funzionamento dell'ufficio, il parroco deve determinare e comunicare ai fedeli i giorni e l'orario d'apertura dell'ufficio.

Ogni parrocchia possiede la personalità giuridica (CIC c. 515, § 3). Secondo la norma del codice, un valore giuridico possiedono solamente quelli documenti che sono stati firmati dal parroco o da un suo delegato, e che sono stati timbrati con un timbro della parrocchia. La norma richiamata sopra significa che ogni parrocchia dovrebbe possedere il proprio sigillo. Il legislatore ha stabilito inoltre, che l'uso del sigillo è necessario per la preparazione del certificato ufficiale dello status delle persone come anche per la preparazione di altri documenti redatti dal parroco che devono avere un effetto giuridico (CIC c. 535 § 3). I modelli e le modalità di ottenere un sigillo sono stabiliti dal diritto particolare. Dall'analisi delle disposizioni contenute negli statuti diocesani deriva il fatto che negli uffici parrocchiali si utilizza in genere due tipi di timbri: un sigillo circolare e un timbro rettangolare. Il sigillo circolare è composto di solito dall'emblema e dal nome della parrocchia. L'emblema, che si trova nella posizione centrale del sigillo, contiene di solito l'immagine del santo patrono della parrocchia oppure un altro segno di carattere religioso. Il nome della parrocchia è inserito sul bordo del sigillo. Il timbro rettangolare dovrebbe comprendere il nome e l'indirizzo completo della parrocchia. Si raccomanda di fornire anche il numero di telefono, il numero di fax, ed eventualmente l'indirizzo e-mail. Il timbro rettangolare può essere sostituito da un foglio ufficiale che deve possedere nell'intestazione il testo sovrastampato con il contenuto del timbro rettangolare. Oltre ai sigilli richiesti, il parroco può utilizzare un proprio timbro nominale, che integra la firma, spesso illeggibile.

Per il buon funzionamento dell'ufficio in alcune parrocchie si tiene un diario di corrispondenza, in cui vanno registrate tutte le lettere arrivate e inviate. I documenti rilasciati dall'ufficio parrocchiale di solito sono effettuati in conformità ai documenti che vi si trovano. Il Codice di Diritto Canonico esige che in ogni parrocchia vanno tenuti i registri parrocchiali secondo le norme promulgate dalla Conferenza Episcopale o dal Vescovo diocesano. La documentazione dell'ufficio deve essere compiuta regolarmente. I dati raccolti nei libri parrocchiali sono la fonte e la base per il rilascio di copie di certificati di nascita e di certificati riguardanti la situazione giuridica dei fedeli.

[Cf. W. Witkowski, *Natura i moc dowodowa dokumentu w kanonicznym procesie sądowym*, praca doktorska, Biblioteka Uniwersytecka KUL, Lublin 2011, p. 119-124 (titolo tradotto in italiano: *Natura e forza probante dei documenti nel processo canonico*, dissertazione dottorale)].

**Wojciech Witkowski, Cattedra di Diritto Processuale Ecclesiastico
Università' Cattolica Giovanni Paolo II di Lublino**

Z problematyki kościelnego prawa procesowego

Orzeczenie nieważności małżeństwa z tytułu symulacji częściowej – wykluczenia potomstwa 1101 § 2 KPK 1983

Małżeństwo stwarza zgodna wola stron, na którą składa się wewnętrzna wola zawarcia związku małżeńskiego i odpowiadające jej znaki i słowa użyte podczas zawierania związku małżeńskiego. Choć prawodawca w kan. 1101 § 1 KPK wprowadził domniemanie istnienia zgody małżeńskiej to jednak w § 2 tego kanonu wskazał na możliwość wystąpienia symulacji tej zgody przez jedną lub obie strony wstępujące w związek małżeński. Pierwszą z nich stanowi symulacja całkowita, która zachodzi gdy osoba wstępująca w związek małżeński wyklucza pozytywnym aktem woli samo małżeństwo. Natomiast drugą - symulacja częściowa, która ma miejsce, gdy dana osoba wyklucza jakiś istotny element czy przymiot małżeństwa, czyli wyklucza samo małżeństwo, ale w sposób częściowy. Zarówno symulacja częściowa, jak i symulacja całkowita stanowią podstawę do stwierdzenia nieważności małżeństwa z tego tytułu. Przedstawiona poniżej historia związku małżeńskiego, którego nieważność z powodu symulacji częściowej jednej ze stron została udowodniona, ma na celu pomóc w zrozumieniu zastosowania powyższego kanonu w toku spraw o nieważność małżeństwa.

Strony poznały się w Berlinie. Powódka wówczas studiowała filologię germańską, zaś Pozwany pracował w fabryce maszyn rolniczych. Był od niej starszy o 10 lat. Po skończonych przez Powódkę studiach zdecydowali się wrócić do Polski i zamieszkać tymczasowo z rodzicami Pozwanego. Wkrótce potem rozpoczęli współżycie płciowe – zawsze jednak zabezpieczali się, na co nalegał przede wszystkim Pozwany. Po dwóch latach znajomości przedślubnej Strony zdecydowały się zawrzeć związek małżeński. Po kilku miesiącach wspólnego pożycia Powódka zaczęła podejmować rozmowy na temat wspólnego potomstwa, jednakże zawsze kończyły się one awanturą ze strony Pozwanego, który nie chciał mieć dzieci i nie chciał podejmować jakichkolwiek rozmów na ten temat. Pomimo licznych rozmów i starań Powódki, Pozwany nie zgadzał się na potomstwo, co ostatecznie przesądziło o wytoczeniu przez Powódkę sprawy o nieważność jej małżeństwa z tytułu symulacji częściowej – wykluczenia potomstwa przez Pozwanego. Przeprowadzone w sprawie postępowanie dowodowe, a w szczególności oświadczenia stron i zeznania świadków pozwoliły na dokładne przeanalizowanie stanu faktycznego i potwierdziły stanowisko Powódki. W powyższej sprawie zapadł wyrok pozytywny, udowodniono nieważność małżeństwa z tytułu częściowej symulacji zgody małżeńskiej – wykluczenia potomstwa przez Pozwanego.

Udowodnienie symulowania zgody małżeńskiej przez jednego z małżonków jest niezwykle trudne, bowiem wymaga wykazania iż osoba, która zawierała małżeństwo jednocześnie pozytywnym aktem woli wykluczyła jakiś istotny jego element bądź przymiot. W przedstawionym stanie faktycznym zarówno Powódka, jak i przesłuchani w sprawie świadkowie byli zgodni co do wykluczenia istotnego elementu małżeństwa przez Pozwanego, co więcej sam Pozwany podczas przesłuchania wprost wskazał, że absolutnie nigdy nie chciał i nie chce mieć dzieci z Powódką i celowo stosował środki antykoncepcyjne, by do tego nie dopuścić. Okoliczności te pozwoliły na wydanie wyroku pozytywnego, jednakże należy pamiętać, iż w każdej sprawie spójność zeznań zarówno stron jak i świadków nie wyłącza wnikliwego przeanalizowania przez sędziego stanu faktycznego, zgodnie z własnym sumieniem i doświadczeniem, tak aby osiągnął on pewność moralną co do nieważności zaskarżonego małżeństwa.

Questioni di diritto canonico processuale

Dichiarazione di nullità matrimoniale per simulazione parziale esclusione della prole 1101 § 2 CDC 1983

Il matrimonio è creato dal consenso delle parti, inteso come l'intenzione interiore di contrarre il vincolo matrimoniale, accompagnata da segni adeguati e dalle parole pronunciate in occasione della cerimonia nuziale. Per quanto il legislatore, presso il can. 1101 § 1 CDC, introduca l'idea di presunzione del consenso tra i coniugi, al §2 dello stesso canone indica la possibile esistenza di una simulazione di questo stesso consenso da parte di una o di entrambe le parti contraenti vincolo matrimoniale. Il primo tipo di simulazione è la simulazione parziale, che avviene qualora il contraente escluda con un atto di volontà positivo lo stesso matrimonio. La simulazione parziale, invece, ha luogo nel caso in cui il contraente escluda un elemento od attributo del matrimonio, ossia qualora escluda questo sacramento in modo parziale. Sia la simulazione parziale che quella totale costituiscono un elemento sufficiente per la dichiarazione della nullità di un vincolo matrimoniale. La storia presentata a seguire, relativa ad un matrimonio annullato a causa della comprovata simulazione parziale di una delle parti contraenti, ha l'obiettivo di facilitare la comprensione della procedura di applicazione del canone succitato nelle cause relative alla nullità matrimoniale.

Le parti si sono conosciute a Berlino. L'Istante, a quei tempi, studiava filologia tedesca, mentre il Convenuto lavorava presso una fabbrica di macchinari agricoli. L'uomo era 10 anni più anziano della donna. Quando l'Istante ha terminato gli studi, la coppia ha deciso di tornare in Polonia e di abitare temporaneamente con i genitori del Convenuto. Poco tempo dopo vi sono stati i primi contatti sessuali, nel corso dei quali la coppia adottava misure di protezione (il più delle volte su richiesta del Convenuto). Dopo due anni di conoscenza, le Parti hanno deciso di contrarre matrimonio. Al termine dei primi mesi di vita comune, l'Istante ha iniziato a parlare di un possibile ingrandimento della famiglia. Queste conversazioni, tuttavia, si concludevano sempre con reazioni verbali aggressive da parte del Convenuto, che dichiarava di non volere figli e di non aver intenzione di affrontare questo tema. Nonostante i discorsi ed i numerosi tentativi dell'Istante, il Convenuto non ha mai accettato di avere figli. Questa situazione ha spinto l'Istante a richiedere la nullità matrimoniale per simulazione parziale – esclusione della prole da parte del Convenuto. Le prove assunte, con particolare riferimento alle dichiarazioni delle parti ed alle deposizioni dei testimoni, hanno permesso di analizzare accuratamente lo stato di fatto ed hanno confermato la posizione dell'Istante. La causa in oggetto si è conclusa con una sentenza positiva. La nullità matrimoniale per simulazione parziale (esclusione della prole da parte del Convenuto) è stata comprovata. La simulazione del consenso matrimoniale da parte di uno dei coniugi è particolarmente difficile da provare. Richiede infatti di comprovare il fatto che una delle parti contraenti matrimonio abbia escluso un elemento o attributo fondamentale di questo vincolo con un atto di volontà positivo. Nello stato di fatto presentato, sia l'Istante che i testimoni interrogati hanno confermato l'esclusione di un elemento fondamentale del matrimonio da parte del Convenuto. Come se ciò non bastasse, lo stesso Convenuto, nel corso dell'interrogatorio, ha affermato apertamente di non aver mai voluto e di non volere avere figli con l'Istante, nonché di aver utilizzato contraccettivi per scongiurare questo rischio. Queste circostanze hanno permesso di emettere una sentenza positiva. Tuttavia, occorre ricordare che in ogni causa la coesione delle deposizioni delle parti e dei testimoni non elimina la necessità di un'analisi approfondita dello stato di fatto da parte del giudice, che dovrà essere effettuata secondo coscienza ed in base all'esperienza. Soltanto in questo modo il giudice potrà ottenere la certezza morale della nullità del matrimonio oggetto della causa.

Z problematyki kościelnego prawa procesowego

Z orzecznictwa sądów kościelnych - niezdolność do podjęcia istotnych obowiązków małżeńskich z przyczyn natury psychicznej

Małżonkowie chrześcijańscy wyrażając zgodę małżeńską obligują się żyć tak, aby osiągnąć zobowiązania wynikające z sakramentalnego węzła małżeńskiego. By móc zrealizować obowiązki małżeńskie w pierw muszą je znać, rozumieć oraz akceptować, wynika to z elementarnej sprawiedliwości względem drugiego małżonka a także wspólnoty Kościoła w której realizują swoje powołanie. Ponadto niezbędnym jest by byli wewnątrznie do tego zdolni. Prawodawca kościelny w dyspozycji kan. 1095 n. 3 (Kodeks Prawa Kanonicznego) stanowi „niezdolni do zawarcia małżeństwa są ci, którzy... z przyczyn natury psychicznej nie są zdolni podjąć i wypełnić istotnych obowiązków małżeńskich”. U podstaw takiego rozwiązania, leży zasada, że nikt nie może zobowiązywać się do tego czego nie jest w stanie wypełnić.

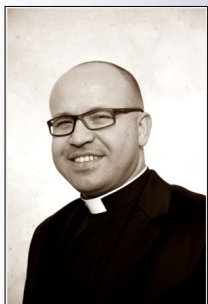
Założenie dotyczące niezdolności do wypełnienia obowiązków małżeńskich, wiąże niemożność wewnętrzną (tzn. nie z powodu przyczyn zewnętrznych) do wprowadzenia i realizacji odpowiednich postaw i zachowań istotnych w małżeństwie. Przesłanka niezdolności dotycząca zobowiązania wypełnienia obowiązków, nie oznacza żądania jakiegoś specyficznego aktu woli, lecz w tym wypadku powinna być raczej rozumiana w kontekście aktu prawnego. Jeśli małżonek wyraża zewnętrznie wolę stworzenia małżeństwa, a potem, w życiu małżeńskim, nie jest w stanie wypełnić tego zobowiązania, to pomimo swej intencji, nie jest prawnie w stanie przyjąć, tego obowiązku.

Przyczyn niezdolności natury psychicznej nie można doszukiwać się tylko w wypadku poważnych chorób, ale także w anormalnych czynnikach, które zakłócają rażąco funkcjonowanie psychiczne podmiotu. W przeciwieństwie drobne dolegliwości psychiczne, które można usunąć lub charakterologiczne ograniczenia mogą powodować nieraz wielkie trudności w małżeństwie, jednakże nie czynią małżonków niezdolnymi do stworzenia wspólnoty całego życia.

Dla przykładu: Barbara i Jan poznali się przypadkowo podczas spotkania studenckiego. Strony od tego czasu rozpoczęły regularne spotkania, po kilku tygodniach znajomości wspólnie zamieszkali. Niespełna pół roku po zapoznaniu się zawarli związek małżeński. Pożycie małżeńskie trwało około dwa lata. Trybunał kościelny orzekł nieważność tego małżeństwa z przyczyn natury psychicznej uwzględniając następujące przesłanki. Dochodzenie procesowe wykazało silne zaburzenia osobowości Barbary, takie jak paranoiczne zaburzenia osobowości, silne napięcia emocjonalne, myślenie o charakterze prześladowczym, silne trudności w zaufaniu do współmałżonka i pełnym oddaniu się. Ukazane cechy osobowości można było stwierdzić zarówno na podstawie oświadczeń stron, zeznań świadków jak i badania psychologicznego. W rozpatrywanej sprawie sąd osiągnął pewność moralną orzekając, że wykazane zachowania pozwanej dowiodły, że jej osobowość w czasie zawierania małżeństwa czyniła ją niezdolną do efektywnej miłości małżeńskiej i oddania się współmałżonkowi.

(Opracowano na podstawie G. Zuanazzi, *Psicologia e psichiatria nelle cause matrimoniali canoniche*, Studi Giuridici XCIII, Libreria Editrice Vaticana 2012, s. 151-153.)

Questioni di diritto canonico processuale

Dalla giurisprudenza dei tribunali ecclesiastici - l'incapacità di assumere gli essenziali obblighi matrimoniali per motivi psicologici

Gli sposi cristiani, accettando l'accordo matrimoniale, obbligano a vivere in modo da conseguire gli obblighi del vincolo sacramentale del matrimonio. Al fine di adempiere agli obblighi del matrimonio, devono innanzitutto conoscerli, capirli ed accettarli; questo è dovuto alla giustizia elementare dell'altro coniuge così come alla comunità della Chiesa in cui realizzano la propria vocazione. Inoltre, è essenziale che ne abbiano internamente capacità. Nella disposizione, il legislatore della chiesa prevede (Codice di Diritto Canonico (CIC), can. 1095 n. 3). "incapaci di sposarsi sono quelli che per motivi psicologici non sono in grado di prendere e soddisfare gli obblighi essenziali del matrimonio". Tale soluzione trova il proprio fondamento nel principio di non poter impegnarsi a ciò che non si può riempire.

L'ipotesi di impossibilità di adempiere agli obblighi del matrimonio, comporta l'incapacità interna (cioè non dovuta a cause esterne) di attuare e applicare gli atteggiamenti appropriati e comportamenti importanti nel matrimonio. La condizione relativa ad una disabilità di assumere le proprie responsabilità, non vi è una richiesta di qualche specifico atto di volontà, ma in questo caso deve invece essere intesa nel contesto dell'atto normativo. Se il coniuge esprime il desiderio esterno di creare il matrimonio, e poi, nella vita matrimoniale, non è in grado di adempiere a questo impegno, nonostante le intenzioni, non è giuridicamente in grado di accettare tale obbligo.

La disabilità mentale non potrebbe essere attribuita ai gravi malattie, ma anche ai fattori anomali che grossolanamente falsano il funzionamento mentale dell'entità. In contrasto, i disturbi psicologici di scarsa rilevanza che possono essere rimossi o la limitazione caratterologica possono a volte causare grandi difficoltà nel matrimonio.

Ad esempio, Barbara e Giovanni si sono incontrati per caso in una riunione studentesca. Da allora, le parti hanno cominciato di incontrarsi regolarmente, dopo qualche settimana di conoscenza hanno iniziato a convivere. Dopo meno di sei mesi di conoscenza si sono sposati. La vita matrimoniale è durata circa due anni. Il tribunale ecclesiastico ha dichiarato la nullità del matrimonio per motivi psicologici tra cui i seguenti motivi. Il processo ha dimostrato gravi disturbi della personalità di Barbara come il disturbo paranoide di personalità, grave tensione emotiva, pensieri di carattere ossessivo. I tratti di personalità potevano essere considerati esistenti sia sulla base delle dichiarazioni delle parti, dei testimoni che dei test psicologici.

Nel caso in esame, il tribunale ha raggiunto la certezza morale, dichiarando che la sua personalità al momento del matrimonio la faceva incapace di fattivo amore coniugale e la devozione per il coniuge.

(Sviluppato sulla base di: G. Zuanazzi, *Psicologia e psichiatria nelle cause matrimoniali canoniche*, Studi Giuridici XCIII, Libreria Editrice Vaticana 2012, s. 151-153.)

Wydarzenia i informacje ogólne

Wymogi redakcyjne co do zgłaszanych tekstów

1. Autor

- imię i nazwisko autora
- nazwa katedry oraz uczelni, którą autor reprezentuje
- zdjęcie autora

2. Tekst

- czcionka Times New Roman
- wielkość czcionki 12
- interlinia 1,0
- objętość 1 strona

3. Dodatkowe

- teksty dotyczące polskiego prawa rodzinnego powinny być przesłane wraz z tłumaczeniem na język angielski (dodatkowo - tłumaczenie kompletnej nazwy katedry oraz kompletnej nazwy uczelni, którą autor reprezentuje)
- teksty dotyczące kościelnego prawa procesowego powinny być przesłane wraz z tłumaczeniem na język włoski (dodatkowo - tłumaczenie kompletnej nazwy katedry oraz kompletnej nazwy uczelni, którą autor reprezentuje)

oprac. Piotr Telusiewicz

Rada naukowa:

Abp dr hab. Andrzej Dzięga, Prof. KUL

Dr hab. Marta Greszata - Telusiewicz, Prof. KUL

Redaktor naczelny: dr Piotr Telusiewicz

Opracowanie techniczne: dr Piotr Telusiewicz

Adres redakcji:

Collegium Jana Pawła II

p. 535

Al. Raclawickie 14

20 - 950 Lublin

tel. (81) 4453539

Wydawca:

Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II

Al. Raclawickie 14

Lublin 20 - 950

Czasopismo internetowe wpisane do prowadzonego przez Sąd Okręgowy w Lublinie rejestru dzienników i czasopism pod poz. Rej. Pr. 1222.

Email.

czlowiek.rodzina.prawo@gmail.com

Data wydania: 21 listopada 2012 roku

ISSN 2299 - 0283